

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z powództwa E. B.-K.

przeciwko L. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. - następcy prawnemu
[...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o wynagrodzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 5 marca 2019 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 18 czerwca 2018 r., sygn. akt III APa [...],

**1. uchyla punkt 3. zaskarżonego postanowienia (odrzućcie
skargi kasacyjnej wniesionej przeciwko [...] Przedsiębiorstwu
[...] Spółce z o.o. w K.);**

**2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z 6 lipca 2017 r. i oddalił powództwo E. B.-K. o wynagrodzenie skierowane przeciwko pracodawcy powódki [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K. (k. 191). Odpis wyroku Sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi powódki 8 stycznia 2018 r.

(k. 205). Następnie, 8 marca 2018 r. pełnomocnik powódki wniósł w jej imieniu skargę kasacyjną, wskazując jako pozwanego [...] Przedsiębiorstwo [...] Spółkę z o.o. w K. (k. 208).

W dniu 6 kwietnia 2018 r. odpowiedź na skargę kasacyjną powódki złożył następca prawny [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K. – L. Spółka z o.o. w K. (k. 238). W odpowiedzi na skargę kasacyjną następca prawny pierwotnie pozwanego wniósł m.in. o odrzucenie skargi, gdyż w wyniku połączenia [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K. z L. Spółką z o.o. w K. przez przejęcie [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. przez L. Spółkę z o.o. doszło do wykreślenia pierwotnie pozwanej Spółki z Krajowego Rejestru Sądowego z dniem 1 lutego 2018 r. W chwili wnoszenia skargi kasacyjnej podmiot ten nie istniał. Do odpowiedzi na skargę kasacyjną zostało dołączone pełnomocnictwo dla tego samego pełnomocnika, który dotychczas reprezentował w procesie [...] Przedsiębiorstwo [...] Spółkę z o.o. w K. (k. 242).

W odpowiedzi na pismo strony pozwanej pełnomocnik powódki w piśmie procesowym z 17 kwietnia 2018 r. (błędnie zatytułowanym „pismo procesowe strony pozwanej” – k. 252) wniósł m.in. o zawieszenie postępowania w obecnej sprawie wobec treści postanowienia Sądu Rejonowego w P. z 31 stycznia 2018 r. o wykreśleniu pozwanej Spółki z KRS oraz o podjęcie postępowania z udziałem następcy prawnego – L. Spółki z o.o. w K., składając skargę kasacyjną przeciwko temu podmiotowi (k. 257, identycznej treści jak skarga wniesiona 8 marca 2018 r. przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K.).

Sąd Apelacyjny w [...], postanowieniem z 18 czerwca 2018 r., w pkt 1 – zawiesił z urzędu postępowanie w sprawie ze skutkiem od dnia 1 lutego 2018 r. (art. 174 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.c.); w pkt 2 – podjął zawieszone postępowanie z udziałem następcy prawnego pozwanego – L. Spółki z o.o. w K. (art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.); w pkt 3 – odrzucił skargę kasacyjną wniesioną w sprawie z powództwa E. B.-K. przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K. (k. 290).

W uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej Sąd Apelacyjny zaznaczył, że jak wynika z postanowienia Sądu Rejonowego w P. IX Wydziału Gospodarczego z 31 stycznia 2018 r., w Krajowym Rejestrze Sądowym odnotowano połączenie spółki L. Spółka z o.o. w K., jako spółki

przejmującej, z [...] Przedsiębiorstwem [...] Spółka z o.o. w K., jako spółką przejmowaną w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h., a więc przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą. W dniu 1 lutego 2018 r. dokonano wpisu o wykreśleniu pozwanego [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K. z Krajowego Rejestru Sądowego.

Ponieważ w wyniku połączenia spółek pierwotnie pozwana spółka [...] Przedsiębiorstwo [...] Spółka z o.o. w K. została przejęta przez L. Spółkę z o.o. w K., doszło do rozwiązania pozwanej Spółki na podstawie art. 492 § 1 k.s.h. Według art. 493 § 1 k.s.h., spółka przejmowana albo spółki łączące się przez zawiązanie nowej spółki zostają rozwiązane, bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, w dniu wykreślenia z rejestru. A zatem z datą wykreślenia pozwanej Spółki z KRS (1 lutego 2018 r.), pozwane [...] Przedsiębiorstwo [...] Spółka z o.o. w K. utraciło zdolność sądową, co uzasadniało zawieszenie postępowania w sprawie (na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.) ze skutkiem od 1 lutego 2018 r., tj. od daty zdarzenia, które spowodowało to zawieszenie (art. 174 § 2 k.p.c.). Postępowanie zostało podjęte z udziałem następcy prawnego pozwanego (art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Sąd Apelacyjny uznał, że z tych przyczyn wniesiona 8 marca 2018 r. skarga kasacyjna przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K., która została rozwiązana z mocą od 1 lutego 2018 r., podlegała odrzuceniu, jako niedopuszczalna, na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Ponieważ jednocześnie doszło do skutecznego przejęcia pozwanej Spółki w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez spółkę przejmującą L. Sp. z o.o. w K. ze skutkiem przeniesienia całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą, poza sporem w sprawie jest, że spółka przejmująca L. Spółka z o.o. w K. jest ogólnym następcą prawnym pozwanego. Okoliczność ta została przyznana przez L. Spółkę z o.o. w K. w złożonej odpowiedzi na skargę kasacyjną. W rezultacie na podstawie art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c. istniała podstawa do podjęcia zawieszonego postępowania z urzędu z udziałem następcy prawnego pozwanej Spółki – L. Spółki z o.o. w K..

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z 18 czerwca 2018 r. zaskarżyła powódka, wnosząc zażalenie na odrzucenie skargi kasacyjnej przeciwko

[...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K. (pkt 3). Wniosła o jego uchylenie i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 302).

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono naruszenie przepisów postępowania – art. 398⁶ § 2 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej powódki jako niedopuszczalnej, w sytuacji gdy wraz z odpowiedzią na skargę kasacyjną do postępowania wstąpił następca prawny [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K., udzielając jednocześnie pełnomocnictwa procesowego profesjonalnemu pełnomocnikowi reprezentującemu poprzednika prawnego.

W odpowiedzi na zażalenie strona pozwana wniosła o jego oddalenie, podnosząc, że skarga kasacyjna skierowana przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. jest niedopuszczalna jako skierowana wobec podmiotu nieposiadającego zdolności sądowej (k. 327).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie powódki okazało się uzasadnione.

Śmierć strony postępowania (osoby fizycznej) albo utrata przez stronę (osobę prawną) zdolności sądowej w trakcie procesu stanowi przeszkodę w jego kontynuowaniu i w przypadku, gdy przedmiotem procesu są prawa i obowiązki, które przechodzą na następców prawnych (podlegają sukcesji), musi nastąpić zawieszenie postępowania (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.). Niezawieszenie postępowania i jego kontynuowanie po utracie zdolności sądowej przez stronę, bez wstąpienia w jej miejsce następców prawnych, powoduje bowiem nieważność postępowania. Z kolei wstąpienie następców prawnych w miejsce strony, której byt prawny ustał, umożliwia kontynuowanie postępowania z udziałem tych następców (art. 180 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.).

W przypadku utraty zdolności sądowej przez stronę będącą osobą prawną (ustania jej bytu prawnego), prowadzone postępowanie sądowe może być kontynuowane jedynie z udziałem jej następcy prawnego, jeżeli przedmiot procesu należy do praw i obowiązków, które są przedmiotem sukcesji (mogą przejść na następcę prawnego). W takiej sytuacji sąd ma obowiązek zawieszenia

postępowania z urzędu, stosownie do art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., a do jego podjęcia dochodzi, gdy zgłosi się lub zostanie wskazany (ustalony) ogólny następca prawny strony, zgodnie z art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c. Nieusuwalna (bezsukcesyjna) następca utrata przez stronę zdolności sądowej, która nie pozwala na podjęcie zawieszonego postępowania na podstawie art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c., stanowi podstawę umorzenia przez sąd postępowania w myśl art. 182 § 1 zdanie drugie k.p.c., ze skutkiem wynikającym z art. 182 § 3 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2009 r., I PK 133/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 163).

Zawieszenie postępowania z powodu utraty przez stronę zdolności sądowej wywołuje skutek od dnia utraty tej zdolności i dopuszcza podjęcie przez sąd tylko czynności wyraźnie wymienionych w ustawie (art. 179 § 3 k.p.c.). Zawieszone postępowanie zostaje podjęte z chwilą ustalenia ogólnego następcy prawnego (art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.). Sformułowanie to oznacza, że przed wydaniem postanowienia o podjęciu postępowania zawieszonego z omawianej przyczyny sąd ma obowiązek prowadzić postępowanie w celu ustalenia rzeczywistego następcy ogólnego. Kontynuacja postępowania dotyczącego roszczenia jest możliwa tylko w stosunku do zgłaszającej się osoby (prawnej) mającej rzeczywisty przymiot następcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 listopada 2000 r., III CKN 1097/00, LEX nr 51871).

W rozpoznawanej sprawie niewątpliwie doszło do utraty zdolności sądowej przez [...] Przedsiębiorstwo [...] Spółkę z o.o. w K. w wyniku jej przejęcia przez L. Spółkę z o.o. w K. i wykreślenia z rejestru spółek w KRS.

Kodeks spółek handlowych pozwala na połączenie spółek kapitałowych przez przeniesienie całego majątku spółki (przejmowanej) na inną spółkę (przejmującą) za udziały lub akcje, które spółka przejmująca wydaje wspólnikom spółki przejmowanej (łączenie się przez przejęcie – art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h.). W takiej sytuacji spółka przejmowana zostaje rozwiązana, bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego, w dniu wykreślenia z rejestru (art. 493 § 1 k.s.h.). Według art. 494 § 1 k.s.h. spółka przejmująca wstępuje z dniem przejęcia we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej. Z chwilą wykreślenia z rejestru spółki przejętej, spółka przejmująca wstępuje we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejętej. W piśmiennictwie panuje pogląd, który Sąd Najwyższy w składzie

rozpoznającym niniejszą sprawę podziela, że regulacja ta jest przykładem sukcesji uniwersalnej. W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy oznacza ona, że L. Spółka z o.o. w K. stała się z dniem 1 lutego 2018 r. ogólnym następcą prawnym [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K. po jej wykreśleniu z rejestru spółek w Krajowym Rejestrze Sądowym. Oznacza to, że według art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c. dalsze postępowanie w sprawie powinno toczyć się z udziałem następcy prawnego. To ogólne następstwo jest niewątpliwie odpowiednikiem art. 922 § 1 k.c., przewidującego przejście praw i obowiązków w drodze dziedziczenia po zmarłej osobie fizycznej. W orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko przyjmujące jako zasadę, że toczące się procesy sądowe z udziałem strony, która zmarła, prowadzi się nadal z udziałem jej następców prawnych, chyba że przedmiotem postępowania są prawa niedziedziczne (por. przykładowo uchwałę z 16 kwietnia 1985 r., III CZP 16/85, OSNCP 1985 nr 12, poz. 195). Do nich zaś należą uprawnienia spadkodawcy związane ściśle z jego osobą. Przenosząc to stanowisko na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że w razie utraty zdolności prawnej i sądowej spółki na skutek jej wykreślenia z rejestru z powodu przyłączenia do innej spółki nie mógłby być kontynuowany proces o ochronę dóbr niemajątkowych przejętej spółki, przykładowo takich, jak prawo do jej znaku firmowego. Natomiast następstwo prawne, o którym mowa w art. 494 § 1 k.s.h., znajduje zastosowanie w procesie o świadczenia pieniężne. Tym samym, wbrew zastrzeżeniom L. Spółki z o.o. w K., dopuszczalne było kontynuowanie postępowania kasacyjnego w obecnej sprawie w stosunku do następcy prawnego bez konieczności odrzucania skargi kasacyjnej w stosunku do [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K.. Ogólnego następstwa prawnego nie można bowiem utożsamiać z pojawieniem się w procesie zupełnie nowego podmiotu obok lub zamiast dotychczasowego (por. np. art. 194, 195 i 196 k.p.c.), lecz jest to wejście z mocy prawa (materialnego – w tym przypadku art. 494 § 1 k.s.h. oraz procesowego – art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.) w miejsce strony, która utraciła zdolność sądową, jej sukcesora, który przejmuje jej dotychczasową pozycję procesową. Prowadzi to do wniosku, że wniesienie przez powódkę skargi kasacyjnej przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K. (nawet już po utracie przez tę Spółkę zdolności sądowej w związku z ustaniem jej bytu prawnego – wykreśleniem

z rejestru spółek w Krajowym Rejestrze Sądowym – o czym powódka nie wiedziała) miało takie samo procesowe znaczenie jak wniesienie skargi przeciwko następcy prawnemu L. Spółce z o.o. w K.. W miejsce pozwanego [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K. weszły z mocy prawa L. Spółka z o.o. w K..

W związku z zawieszeniem postępowania (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.), ze skutkiem od chwili ustania bytu prawnego [...] Przedsiębiorstwa [...] Spółki z o.o. w K., a następnie jego podjęciem z urzędu (art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c.) z udziałem jego następcy prawnego L. Spółki z o.o. w K., należało przyjąć, że skarga kasacyjna wniesiona przeciwko poprzednikowi prawnemu jest w pełni skuteczna w stosunku do następcy prawnego. Jej odrzucenie było błędne.

Podjęcie postępowania w razie utraty przez stronę zdolności sądowej zakłada kontynuowanie go z udziałem ogólnego następcy prawnego dotychczasowej strony. Wchodzi on w miejsce strony w procesie od chwili przejęcia jej praw i obowiązków (według art. 494 § 1 k.s.h. spółka przejmująca wstępuje z dniem połączenia ze spółką przejmowaną we wszystkie prawa i obowiązki spółki przejmowanej). Skarga wniesiona przez powódkę przeciwko [...] Przedsiębiorstwu [...] Spółce z o.o. w K. jest w pełni skuteczna przeciwko L. Spółce z o.o. w K. i powinien być jej nadany bieg.

Podkreślenia wymaga, że w rozpoznawanej sprawie skuteczna jest jedna („pierwsza”, wcześniejsza) skarga kasacyjna (niezależnie od tego, że „druga”, późniejsza ma taką samą treść) i oczywiście od skargi tej („pierwszej”, wcześniejszej) powinna być pobrana jedna opłata sądowa.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁶ k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 100 i 102 k.p.c.